

Vrijwilligers hebben de toekomst!

Tips en aanbevelingen voor het aantrekken van jonge vrijwilligers en het anders organiseren van vrijwilligerswerk in dorpen en kleine kernen van Gelderland

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

In opdracht van Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland (DKK)¹ deed Wageningen University and Research (WUR) onderzoek naar het aantrekken en behouden van jonge vrijwilligers, en naar andere manieren van organiseren van vrijwilligerswerk. Dit is gedaan in het kader van verschillende uitdagingen waar huidige vrijwilligersorganisaties voor staan. Deze brochure richt zich op praktische tips en aanbevelingen, ondersteund door voorbeelden uit de praktijk.

Vrijwilligers in kleine kernen

Vrijwillige inzet is belangrijk voor het vitaal en leefbaar houden van de dorpen en kleine kernen. De buurtbus, sportverenigingen, dorpsbelangenorganisaties en dorps-huizen, allemaal draaien zij gedeeltelijk of helemaal op vrijwilligers. Onder druk van decentralisatie, waarin overheidstaken meer lokaal opgepakt moeten worden, komen daar meer verantwoordelijkheden en taken bij. Gemeenten stimuleren bewoners om zelf initiatieven te

ontplooien. Daarnaast worden bewoners steeds mondiger: zij willen graag zelf bepalen hoe hun eigen leefomgeving, dorp, buurt en wijk eruit komt te zien. Dit alles leidt tot een toename aan vrijwilligersactiviteiten.

Versterking en verjonging

De toenemende vergrijzing, de verandering in vraag, maar ook in aanbod en motivatie, vraagt om een andere benadering van vrijwilligerswerk. Uit een eerder onder-

1 DKK behartigt de belangen van diverse vrijwilligers in Gelderland. Ruim 270 dorps-huizen, kulturhusen en dorpsbelangenorganisaties zijn bij DKK aangesloten. DKK is partner in de Leefbaarheidsalliantie Gelderland

zoek van WUR en DKK kwamen twee belangrijke uitdagingen naar voren: het aantrekken van nieuwe vrijwilligers – in het bijzonder bestuursleden en jongeren – en het behapbaar organiseren van vrijwilligerswerk². Als vervolg daarop stond in dit project de vraag centraal: Hoe kun je vrijwilligers in deze veranderende samenleving werven, binden en boeien, en zorgen voor voldoende continuïteit

en draagvlak zodat dorpen en kleine kernen ook in de toekomst leefbaar blijven? Het resultaat is deze brochure, die speciaal is ontwikkeld voor vrijwilligers van dorpshuizen, dorpsbelangenorganisaties, werkgroepen en verenigingen, die zich richten op het verbeteren van de leefbaarheid van de eigen leefomgeving.

Aanbevelingen en voorbeelden

In de brochure die voor u ligt staan 5 aanbevelingen centraal die vanuit het onderzoek naar voren zijn gekomen. De aanbevelingen worden aangevuld met Gelderse voorbeelden, waaronder die van leden aangesloten bij DKK, die één of meerdere aanbevelingen in de praktijk brengen. Ook is er een beknopte lijst met verwijzingen naar studies en andere brochures die verder duiding kunnen geven aan de aanbevelingen, in de tekst ook aangegeven met voetnoten.

Aanbevelingen

1 Organiseer je op andere wijze, waardoor je gezamenlijke verantwoordelijkheid krijgt en voelt

- a. Organiseer taken en activiteiten bijvoorbeeld in de vorm van werkgroepen waarbij de verantwoordelijkheid bij de werkgroep ligt³. Met het geven van meer verantwoordelijkheid komt er meer ruimte voor eigen invulling. Ook brengt het een gevoel van eigenaarschap met zich mee met betrekking tot wat er gedaan wordt in het dorp. Dit geeft motivatie en verhoogt het gevoel van betrokkenheid. Dorpsplatform Mooi Appeltern is daar een voorbeeld van, dat ook laat zien dat het werken in werkgroepen de drempel tot het aangaan van taken verlaagt.
- b. Stel een maximale zittingstermijn in. Langzittende bestuursleden zijn heel ervaren, waardoor potentieel nieuwe bestuursleden onzeker kunnen zijn of zij wel geschikt zijn. Ook kunnen langzittende bestuursleden mogelijk nieuwe – met name jonge – bestuurders afschrikken, omdat ze denken dat van hen verwacht wordt dat ze ook lang zullen blijven. Door de zittings-termijn beperkt te houden, is de drempel om een bestuursfunctie aan te gaan voor opvolgers lager.
- c. Kies een organisatievorm waarbij jongeren een plek krijgen in de besluitvorming, bijvoorbeeld

door het instellen van een jongerenbestuur of een mentorprogramma, (zie ook aanbeveling 3). Het is heel belangrijk dat jongeren zien dat hun input ook wordt meegenomen en dat bestaande bestuursleden hiervoor openstaan. Zie ook het voorbeeld van Heurns Veld waarbij een kinderbestuur is ingesteld.

² Alessandrini, A., Droppers, N., Hunsicker, M., van Knippenberg, K., van der Meiden, I., & Ru, N. (2017, december). *Volunteer Participation in Doornenburg, An insight into the current strategies of attracting and maintaining volunteers in Doornenburg*

³ Over werken in werkgroepen: Brochure Movisie "Winst door zelfsturing in vrijwilligerswerk"

2 Zorg voor een projectmatige aanpak, voor taken met kop en staart, die te overzien zijn en niet binding voor meerdere jaren vragen

De traditionele vrijwilliger - die zich voor lange tijd aan een organisatie en functie bindt, is zeldzaam aan het worden. Jonge vrijwilligers willen zich vaak korter binden en geven de voorkeur aan projectmatig werk⁴. Het aanbieden van taken en functies die daarbij passen, kan de organisatie flexibeler en veerkrachtiger maken.

3 Heb aandacht voor opleiding en coaching van vrijwilligers, in het bijzonder voor de jongere, minder ervaren krachten

Veel vrijwilligersorganisaties bestaan uit een vaste groep vrijwilligers en dat is een kracht – je kent elkaar goed en kunt goed op elkaar inspelen – maar het kan ook een valkuil zijn. Zeker als er een wens is om meer jongeren in het bestuur te krijgen. Jongeren ervaren vaker een drempel voor het aangaan van bestuursfuncties. Die drempel kan bijvoorbeeld tijd zijn, maar ook de overtuiging de juiste vaardigheden en kennis te missen. Huidige vrijwilligers kunnen dienen als mentoren voor jongeren die een vrijwilligersfunctie willen aangaan. Dit kan helpen bij het verhogen van het zelfvertrouwen en de vaardigheden van de jonge vrijwilligers. Ook kan het andere jongeren weer stimuleren om zelf als mentor aan de slag te gaan.

4 Benut ideeën en kansen in het dorp en de omgeving

- a. Vaak zijn er in dorpen en kernen al veel activiteiten en bedrijvigheden. Activiteiten waar de lokale bewoners trots op (kunnen) zijn, zoals streekproducten, dorpsfeesten, etc. Een onderdeel van het versterken en verjongen van een dorp of kern, naast het versterken van vrijwilligerswerk, kan komen in de vorm van de ontwikkeling van de omgeving. Door eens goed te kijken naar de identiteit van de gemeenschap, de cultuur en de fysieke omgeving kunnen er activiteiten worden neergezet die voortbouwen op waar men trots op is. De Maasfeesten en de aanleg van een natuurroute in *Appeltern*, voor toerisme en ook voor eigen bewoners, zijn daarvan mooie voorbeelden. Maar denk ook aan activiteiten als het bouwen van praalwagens voor carnaval zoals in Brabant en Limburg, of bloemen- en fruitcorso's. Dergelijke activiteiten kunnen het dorp of de kern versterken en daarbij het wonen in de kern aantrekkelijker maken. Dit kan nieuwe bewoners aantrekken en jongere generaties stimuleren te blijven. Op deze manier wordt ook indirect de

veerkracht van vrijwilligersorganisaties vergroot.

- b. Zorg voor een online platform om contact te houden met vrijwilligers, in het bijzonder met de jongeren, van wie het vrijwilligerswerk vaak kort van aard is. Een online platform kan informeel gebruikt worden om te chatten en dingen met elkaar te delen, maar kan ook gebruikt worden om bijvoorbeeld een oproepje te plaatsen wanneer er iemand nodig is voor een klus. Daarmee kan de drempel voor een jongere om een klus op te pakken, verlaagd

⁴ Over de moderne, flexibele vrijwilliger: Vrijwilligers. Vinden en binden van betrokken medewerkers (NOV - Platform Vrijwillige Inzet)

worden, zie bijvoorbeeld *ZwolleLui* dat gebruikmaakt van WhatsApp-groepen. Belangrijk daarbij is ook om de jeugd initiatief te laten nemen of ruimte te geven in de vormgeving van een dergelijk platform, zodat hun wensen en inbreng meegenomen worden.

5 Kijk naar alternatieve manieren van werven en (bedrijfsmatige) samenwerking

Kijk ook eens naar niet-standaard mogelijkheden voor het werven van vrijwilligers, bijvoorbeeld door het opzetten van een vrijwilligersdag zoals NLdoet. Ook het openstellen van de organisatie voor maatschappelijke stages van scholieren of het bieden van ruimte aan andere verenigingen in de buurt – bijvoorbeeld in ruil voor vrijwilligers-shifts in het buurthuis – zijn opties.

Meer specifiek:

a. Zoek samenwerkingen met scholen uit de omgeving. Scholen kunnen scholieren informeren en aanmoedigen betrokken te raken bij lokale organisaties, bijvoorbeeld via maatschappelijke stages. Ook kunnen scholen helpen promotie te maken en zo jongeren beter betrekken bij de activiteiten die voor hen worden georganiseerd. Verder kunnen scholen scholieren

informeren over de vele voorbeelden van vrijwilligerswerk, zoals het ontwikkelen van leiderschapskwaliteiten, zelfvertrouwen en het ontdekken van eigen interesses en vaardigheden. Anderzijds kan de vrijwilligersorganisatie ook mogelijkheden en ruimte bieden aan scholieren, bijvoorbeeld in de vorm van buitenschoolse activiteiten en workshops.

b. Kijk ook eens naar het verbinden en samenbrengen van verschillende doelgroepen en verenigingen in één gebouw, een multifunctionele ruimte. Dit geeft de organisatie een groter bereik en kan helpen nieuwe doelgroepgroepen, zoals jongeren, te bereiken. De *Huiskamer van Heteren* en *Heurns Veld* zijn voorbeelden van initiatieven waar verschillende doelgroepen worden samengebracht. Naast verbinden en samenbrengen kan ook verhuur van het pand, naast inkomsten, mogelijkheden bieden voor samenwerking. Bijvoorbeeld verhuur van een deel van het pand voor flexwerkers, wat ook tot laagdrempelige kennisgeving met vrijwilligerswerk kan zorgen.

Voorbeelden

Dorpsplatform Mooi Appeltern

Dorpsplatform Mooi Appeltern, een dorpsbelangenorganisatie die lid is van DKK, werkt met werkgroepen. Het Dorpsplatform heeft een aantal jaar geleden een "droomavond" gehouden in het dorp: een avond waarin de bewoners hun eigen wensen voor de buurt konden aangeven. Op basis van de droomavond zijn er verschillende werkgroepen opgestart, die eigen activiteiten organiseren en daar zelfstandig richting aan geven. Een van de dingen die naar voren kwam tijdens de droomavond was de wens om de buurt mooi te maken en te onderhouden. Nu zijn er werkgroepen, zoals de afvalbrigade en Fleurig Appeltern, die zich bezighouden met het mooi en schoonhouden van de buurt. Het aangaan en het verdelen van taken is laagdrempelig; vaak met een simpel appje. Op deze manier organiseren ze ook jaarlijks de Maasfeesten, waar ze veel jongeren actief weten te betrekken.

Zwollelui

In 2018 werd er in het Gelderse Zwolle de Zwolse Zomer Barbecue georganiseerd. Een bbq voor jonge Zwollenaren om hen de kans te geven mee te denken over de leefbaarheid van de kleine, maar mooie gemeenschap. Verschillende ideeën werden op papier gezet. De conclusie: meer organiseren voor bewoners vanaf 10 jaar, om zo voor verbinding met de gemeenschap te zorgen, ook na

de basisschool. Daaruit is een werkgroep voortgekomen, genaamd ZwolleLui, die activiteiten organiseert voor de jongeren van 10-18 jaar. Juist het organiseren van activiteiten voor en door de doelgroep bleek uiterst belangrijk om de jongeren betrokken te houden bij Zwolle.

Huiskamer van Heteren

Inwoners van het dorp Heteren zijn bezig met het vormgeven van een zogeheten 'huiskamer'. Het is bedoeld als een gezellige inspirerende en multifunctionele ontmoetingsplek, waar iedereen welkom is. Door samenwerkingen aan te gaan en de ruimte multifunctioneel te benutten, is er veel mogelijk. Zo wordt er samengewerkt met de regionale bibliotheek, die een leeshoek verzorgt. Ook zijn er verschillende faciliteiten, zoals ruimte voor ontmoeting, verschillende activiteiten die georganiseerd worden, werkplekken en een dorpservicepunt. In de Huiskamer van Heteren komen door de verschillende activiteiten en faciliteiten veel verschillende groepen mensen bij elkaar. En door in het multifunctionele gebouw samenwerkingen aan te gaan, is bijvoorbeeld een kleine bibliotheek gerealiseerd, iets wat anders niet snel mogelijk was. De Huiskamer van Heteren laat hiermee zien dat samenwerkingen en het multifunctioneel benutten van de ruimte stimulerend kan werken en het dorp kan versterken.

Heurns Veld

Heurns Belang, lid van DKK, heeft de Gouden Pit gewonnen in 2021. Dit is een de prijs voor het beste initiatief van Kern met Pit van het KNHM. Heurns Belang, een belangenorganisatie van De Heurne, Gelderland, heeft deze prijs gewonnen met hun plan om een ongebruikt voetbalveld met kleedlokaal om te bouwen en in te richten als multifunctionele ontmoetingsplek. Daar zal ruimte zijn voor verschillende groepen om samen dingen te doen en te leren, met ruimte voor natuureducatie. Centraal staat ook actief burgerschap van jongeren en ruimte om te bewegen, sporten en te ontspannen. Heurns Veld, zoals het heringerichte veld wordt genoemd, is opgepakt door een groep vrijwilligers in nauwe samenwerking met de lokale basisschool. Vanuit de samenwerking met de school is er een kinderbestuur gevormd. Zij organiseren activiteiten en denken mee over de inrichting van het nieuwe veld. Het kinderbestuur is opgezet om ook nieuwe generaties van vrijwilligers en verenigingsbestuurders te betrekken en het gemeenschapsgevoel te stimuleren.

Corona-initiatieven

In 2020, aan het begin van de coronapandemie, zijn er veel corona-initiatieven opgezet. Bijvoorbeeld Coronahulp⁵ waar mensen zich kunnen opgeven voor verschillende klussen voor mensen in de buurt, zoals boodschappen of medicijnen halen. Op het platteland wordt zulke burenhulp al heel lang gedaan, bijvoorbeeld in de vorm van noaberschap. Toch is het opvallend dat veel jongeren zich hebben aangemeld om te helpen bij dit soort initiatieven. Corona-initiatieven zijn vaak kortstondig en projectmatig, wat goed bij het drukke leven van jonge bewoners past. Daarnaast pakken jongeren dingen vaak anders aan. Ze willen doen waar ze in geloven en dat zit niet in details, plannen en lange trajecten. Ze zijn snel, creatief en gaan voor veel zichtbaarheid. Daarom is het kortstondig en projectmatig aanbieden van vrijwilligerswerk, met een duidelijke missie, belangrijk voor het aantrekken van jongeren en jonge vrijwilligers.

Verder lezen

1. [Over werken in werkgroepen](#)
2. [Over de moderne, flexibele vrijwilliger](#)

Over de voorbeelden

[Appeltern](#)

[ZwolleLui](#)

[De Huiskamer van Heteren](#)

[Heurns Veld](#)

⁵ <https://coronahulp.nl/>

Colofon

Titel

Vrijwilligers hebben de toekomst! Tips en aanbevelingen voor het aantrekken van jonge vrijwilligers en het anders organiseren van vrijwilligerswerk in dorpen en kleine kernen van Gelderland

Trefwoorden

Vrijwilligers, jongeren, dorpen, kleine kernen

Opdrachtgever

Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland

Projectuitvoering

Jasper R. de Vries, Mirjam Scholtens,
Dieuwertje van der Muijden

Projectcoördinatie

Jasper R. de Vries

Financiële ondersteuning

Wageningen Wetenschapswinkel

Begeleidingscommissie

Hans Suurmond (procesbegeleider Appeltern),
Freek Gesthuizen (Gelderse Sport Federatie),
Yvonne Rosloot (KNHM), Vanessa Jacobs en Leo Vonk
(DKK), Bettina Bock (Wageningen Universiteit), Mirjam
Arends (Plattelandsjongeren Gelderland), Gerard Straver
(Wageningen Wetenschapswinkel), Peter van Heek (DKK)

Fotoverantwoording

De foto's, kaartjes en figuren zijn vervaardigd door de auteurs of de meewerkende studenten, tenzij anders aangegeven

Vormgeving

Wageningen University & Research, Communication Services

Bronvermelding

Verspreiding van het rapport en overname van gedeelten eruit worden aangemoedigd, mits voorzien van deugdelijke bronvermelding

Wetenschapswinkel rapportnummer

374

ISBN

978-94-6395-909-4

DOI

10.18174/550525

[Vrijwilligers in kleine kernen; versterking en verjonging - WUR](#)

Dit onderzoek is uitgevoerd door studenten en medewerkers van Wageningen University and Research in opdracht van Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland, partner in de Leefbaarheidsalliantie. Plattelands Jongeren Gelderland (partner LA), KNHM foundation en de Gelderse Sport Federatie hebben ieder vanuit hun eigen expertise en invalshoek een belangrijke bijdrage geleverd aan dit onderzoek.

Meer informatie

Wageningen University & Research

Wetenschapswinkel
T (0317) 48 39 08
E wetenschapswinkel@wur.nl
www.wur.nl/wetenschapswinkel

Vereniging DKK Gelderland

T (0314) 63 11 68
E info@dkkgelderland.nl
www.dkk gelderland.nl

